

შპს-ის მოგებაში პარტნიორის მონაწილეობის შედარებითი სამართლებრივი ანალიზი

ეკატერინე ფიფია

ადვოკატი, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის დოქტორანტი

I. შესავალი

გადაწყვეტაში.

პარტნიორის შპს-ში მონაწილეობის საბოლოო ინტერესი მდგომარეობს მის მიერ შპს-დან შემოსავლის მიღებაში. თვით შპს-ის შექმნისა და მასში პარტნიორის მონაწილეობის მიზანია შპს-ის მიერ მოგების, ხოლო პარტნიორის მიერ დივიდენდის მიღება. თუმცა ზოგჯერ შპს-ისათვის შეიძლება გარკვეული ფინანსური რისკების წარმომშობი იყოს პარტნიორების მისწრაფება, შპს-დან მიიღონ მაქსიმალური შემოსავლები დივიდენდის სახით. ამასთან, პრაქტიკაში შესაძლებელია შეიქმნას პრობლემები შპს-ის მიერ მიღებული მოგებიდან დივიდენდის მიღების უფლების გამოყენებაში. პარტნიორებს, ხშირ შემთხვევაში, აღუსრულებელი რჩებათ შპს-დან შემოსავლების მიღების მიზანი, ვინაიდან, ერთი მხრივ, არასაკმარისია მოგების მიღებაში მონაწილეობისა და მოგების განაწილების საკანონმდებლო რეგულაციები, ხოლო მეორე მხრივ, თვით პარტნიორებმა არ შექმნეს შიდაკორპორაციული (სანესდებო) რეგულაციები, რომლებიც შპს-ის მიერ მოგების მიღებას და მის სამართლიან განაწილებას უზრუნველყოფდა. წინამდებარე სტატია ეძღვნება სწორედ პარტნიორის შპს-ის მოგებაში მონაწილეობის შედარებით სამართლებრივ ანალიზს, რათა გარკვეული წვლილი იქნეს შეტანილი შპს-ის მოგების მიღებასთან და განაწილებასთან დაკავშირებული უფლებამოვალეობებისა და მათი რეალიზების პრობლემების გააზრებაში და სამართლებრივ

II. მოგებისა და დივიდენდის ცნებები

შპს-ის წილს პარტნიორი ფლობს იმ მიზნით, რომ შპს-მ მიიღოს მოგება და პარტნიორმა მიიღოს ამ მოგების ნაწილი მისი წილიდან გამომდინარე. პარტნიორთა ურთიერთობა ერთმანეთთან შესაბამისად უნდა მოწესრიგდეს. სწორედ ამიტომ, საკანონმდებლო და სადამფუძნებლო რეგულირების ამოცანაა შექმნას ისეთი მექანიზმი, რომელიც პარტნიორებსა და ხელმძღვანელ ორგანოებს გააერთიანებს შპს-ის ძირითადი მიზნის მიღწევაში.

„მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის არც ერთ რედაქციაში მოცემული არ არის მოგებისა და დივიდენდის ცნებები. თუმცა ამ ცნებათა ურთიერთკავშირის შესახებ მოცემულია ცალსახა მითითება. კერძოდ, „მენარმეთა შესახებ“ 1994 წლის 28 ოქტომბრის კანონის მე-8 მუხლის პირველი პუნქტით და 2021 წლის 2 აგვისტოს კანონის 31-ე მუხლის პირველი პუნქტით დადგენილია, რომ პარტნიორთა საერთო კრების გადაწყვეტილებით შეიძლება განხორციელდეს წლიური მოგებისა და შუალედური მოგების დივიდენდების სახით განაწილება.

მოგებაში აისახება დროის გარკვეულ პერიოდში ეკონომიკური (მათ შორის სამენარმეო) საქმიანობის შედეგი. წლიური მოგება არის ის თანხა, რომელიც რჩება საზოგადოებას კანონით დადგენილი მოგების გადასახადების გადა-

ხდის, ანუ ამ გადასახადის გამოკლების, შემდეგ.¹ სამეწარმეო ურთიერთობის მიზნებისთვის მოგებაში იგულისხმება არა ე. წ. „საგადასახადო მოგება“, არამედ ე. წ. „ფინანსური მოგება“. ფინანსური მოგება არის რეალური თანხა, რომლის გამოყენებაც შესაძლებელია, მათ შორის, შპს-ის პარტნიორებისთვის დივიდენდის გადახდის მიზნით.²

„მეწარმეთა შესახებ“ მოქმედ კანონში წლიურ მოგებასთან დაკავშირებით ასევე გამოყენებულია ტერმინი „წმინდა მოგება“.³ წმინდა მოგება არის დროის გარკვეული პერიოდის განმავლობაში მიღებული საერთო შემოსავლის მეტობა იმავე პერიოდის ხარჯებზე. ხარჯებში ასევე იგულისხმება გადასახადების გადასახდელად გაწეული ხარჯები, ვინაიდან დივიდენდის სახით შეიძლება განაწილდეს მოგება, რომელიც რჩება გადასახადების გადახდის შემდეგ.⁴

წმინდა მოგების განმარტება მოცემულია, ასევე, საქართველოს საგადასახადო კოდექსში. წმინდა მოგება - ესაა მოგება, რომელიც შესაძლებელია განაწილდეს დივიდენდის სახით.⁵ წმინდა მოგებას სხვაგვარად ნამეტსაც უწოდებენ. ნამეტი ეს არის ის ეკონომიკური მაჩვენებელი, რომლითაც ქონების წმინდა ღირებულება აღემატება კაპიტალს, ხოლო ქონების წმინდა ღირებულებაა ის, რითიც აქტივი აღემატება პასივს.⁶

„მეწარმეთა შესახებ“ მოქმედი კანონი პირდაპირ არ განმარტავს დივიდენდის ცნებას. თუმცა, ვინაიდან სამეწარმეო საქმიანობის მიზანია მოგების მიღება,⁷ ამასთან, შპს-ის პარტ-

ნიორთა საერთო კრების გადაწყვეტილებით შეიძლება დადგინდეს მოგების დივიდენდებად განაწილება, დივიდენდი არის მოგების ის ნაწილი, რომელიც სამეწარმეო სუბიექტის პარტნიორს უნაწილდება ამ სუბიექტის შესაბამისი უფლებამოსილი ორგანოს გადაწყვეტილებით.⁸

დივიდენდად შეიძლება განაწილდეს ის მოგება, რომელიც რჩება ყველა ხარჯის დაფარვის შემდეგ (წმინდა მოგება).⁹ თუმცა წმინდა მოგება არ არის დივიდენდების ჯამი. იგი დივიდენდების ჯამი შეიძლება იყოს მხოლოდ მისი დივიდენდებად სრულად განაწილების შემთხვევაში. დივიდენდის ბუნება იმაში მდგომარეობს, რომ ის არის წმინდა მოგების განაწილებული ნაწილი.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ერთ-ერთ განჩინებაში დივიდენდი განმარტებულია, როგორც იურიდიული პირის ფინანსური მოგების ნაწილი, რომელზე უფლებაც მოპოვებულია ამ იურიდიულ პირში წილის ფლობით, მაშასადამე დივიდენდზე უფლება დაკავშირებულია პარტნიორის სტატუსთან.¹⁰

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განმარტებით, დივიდენდად შესაძლებელია გაიცეს საზოგადოების მოგება, რომელიც დადგენილია საზოგადოების ბალანსის მიხედვით. გასანაწილებელი დივიდენდის ოდენობის განსაზღვრადანგარიშება ხორციელდება არა დასაბეგრი, არამედ საწარმოს ფინანსური მოგებიდან. ამდენად, გასაცემი დივიდენდის ოდენობის განსაზღვრისათვის საწარმოს დასაბეგრ მოგებაზე მითითება არ არის საჭირო.¹¹

ამრიგად, მოგებისა და დივიდენდის ცნებები ურთიერთდაკავშირებული ცნებებია, მაგრამ ისინი განსხვავდებიან თავიანთი შინაარსით. მოგება საზოგადოების ეკონომიკური საქმიანობის შედეგია, ხოლო დივიდენდი საზოგადოე-

¹ რ. მიგრაული, სამეწარმეო სამართლის მოკლე სახელმძღვანელო, თბილისი 2021, გვ. 187.

² გ. ფიფია, საქართველოს საგადასახადო კოდექსის კომენტარები, წიგნი პირველი, მუხლები 1-155, თბილისი 2020, გვ. 35.

³ იქვე.

⁴ იქვე, გვ. 57.

⁵ საქართველოს საგადასახადო კოდექსის მე-8 მუხლის მე-12 ნაწილი.

⁶ გ. მახაროშვილი, სააქციო საზოგადოების ძირითადი სტრუქტურული ელემენტები, საკორპორაციო სამართლის კრებული II, ბურდული (რედ.), თბილისი 2014, გვ. 106.

⁷ საქართველოს 1994 წლის 28 ოქტომბრის „მეწარმეთა შესახებ“ კანონის 1-ლი მუხლის მე-2 პუნქტი.

⁸ გ. ფიფია, საქართველოს საგადასახადო კოდექსის კომენტარები, წიგნი პირველი, მუხლები 1-155, თბილისი 2020, გვ. 35.

⁹ იქვე, გვ. 57.

¹⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 08 აპრილის განჩინება №ას-1063-1018-2014.

¹¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 21 დეკემბრის განჩინება №ას-378-359-2015; უ. თოდუა, მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი სასამართლო გადაწყვეტილებებში, თბილისი 2019, გვ. 313.

ბის მოგების პარტნიორებს შორის განაწილების შედეგი. დივიდენდის წყაროა წმინდა მოგება, რომელიც მთლიანად ან ნაწილობრივ დივიდენდად იქცევა მისი პარტნიორთა შორის განაწილებით.

III. პარტნიორის მიერ დივიდენდის მიღების უფლება

შპს-ის პარტნიორს, თავისი სტატუსიდან გამომდინარე, აქვს დივიდენდის მიღების უფლება. მაგრამ პარტნიორს ყოველთვის არ აქვს დივიდენდის მოთხოვნის უფლება. მოცემული განპირობებულია მისი იმ სამართლებრივი ბუნებით, რომ შპს-ის წმინდა მოგება მთლიანად ან ნაწილობრივ დივიდენდად გადაიქცევა მხოლოდ მისი პარტნიორთა შორის განაწილებით.

შპს-ის მოგებაში მონაწილეობის უფლებიდან გამომდინარე (1) დივიდენდის მიღების ზოგად უფლებას, რომელიც წარმოიშობა შპს-ის პარტნიორად გახდომის მომენტიდან¹² და (2) შპს-ის მოგების ნაწილის მოთხოვნის უფლებას, რომელიც წარმოიშობა შპს-ში მოგების არსებობის პირობებში შპს-ის პარტნიორთა საერთო კრების მიერ მოგების განაწილების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების მომენტიდან¹³. დივიდენდის მიღების ზოგადი უფლება არის პარტნიორის სამენარმეო სამართლებრივი უფლება,¹⁴ ხოლო დივიდენდის მოთხოვნის უფლება - ვალდებულებითი სამართლებრივი უფლება.¹⁵

დივიდენდის მიღების უფლება განუყრელადაა დაკავშირებული პარტნიორად ყოფნის ფაქტთან და მისი სხვა პირისათვის გადაცემა წი-

ლისაგან დამოუკიდებლად დაუშვებელია.¹⁶ თუმცა წილზე საკუთრება თავისთავად არ აძლევს მონაწილეს უფლებას, მოითხოვოს კომპანიისგან მოგების ნაწილის გადახდა.¹⁷ მოგების განაწილების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებამდე აღნიშნული მოთხოვნა არსებობს როგორც აბსტრაქტული შესაძლებლობა, როგორც პირის ქმედუნარიანობის ნაწილი, ანუ უნარი, ჰქონდეს სამოქალაქო უფლებები და ვალდებულებები, აგრეთვე, მათი შეძენისა და განხორციელების უნარი. თუმცა ეს თავისთავად არ ანიჭებს პირს სპეციფიკურ სუბიექტურ უფლებას, ვინაიდან მისი წარმოშობისთვის ასევე აუცილებელია იურიდიული ფაქტის დადგომა.¹⁸ დივიდენდის გადახდის შესახებ მოთხოვნა პარტნიორს წარმოეშობა მხოლოდ მას შემდეგ, რაც პარტნიორთა საერთო კრება მიიღებს გადაწყვეტილებას მოგების განაწილების შესახებ.¹⁹ გერმანიაშიც, მოგების განაწილების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებით, მოგებაში მონაწილეობის აბსტრაქტული უფლება გარდაიქმნება პარტნიორის მოთხოვნად.²⁰ შესაბამისად, მონაწილეთა საერთო კრების გადაწყვეტილება არის იურიდიული ფაქტი, რომელთანაც დაკავშირებულია მოგების განაწილებაში მონაწილეობის ვალდებულებითი სამართლებრივი უფლების (მოთხოვნის) წარმოშობა.

მოგების განაწილებაში მონაწილეობის სამენარმეო სამართლებრივ უფლებას აქვს აბსოლუტური უფლების ნიშნები (მონაწილის მიერ საკუთარი ქმედებების უფლების გამოყენება, მესამე პირის მიერ უფლების შელახვის აკრძა-

¹² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2011 წლის 06 ივნისის გადაწყვეტილება №ას-1328-1170-2010; ასევე, იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 01 თებერვლის განჩინება №ას-1104-1061-2016.

¹³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2011 წლის 06 ივნისის გადაწყვეტილება №ას-1328-1170-2010; უ. თოდუა, მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი სასამართლო გადაწყვეტილებებში, თბილისი 2019, გვ.150.

¹⁴ *Фатхутдинов Р. С., Уступка доли в уставном капитале ООО: теория и практика*, Москва 2009, с. 28.

¹⁵ იქვე.

¹⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 28 სექტემბრის განჩინება №ას-747-707-2015; უ. თოდუა, მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი სასამართლო გადაწყვეტილებებში, თბილისი 2019, გვ. 288.

¹⁷ *Фатхутдинов Р. С., Уступка доли в уставном капитале ООО: теория и практика*, Москва 2009, с. 28.

¹⁸ იქვე.

¹⁹ ნ. ზუბიტაშვილი, პარტნიორის პასუხისმგებლობა კორპორაციის ვალდებულებებისათვის საზოგადოების გადახდისუუნარობის დროს - გამონაკლისი შემთხვევები პასუხისმგებლობის შეზღუდვის პრინციპიდან, დისერტაცია, თბილისი 2016, გვ. 163.

²⁰ *App, Die Gewinnverteilung im GmbH-Recht*. DStR 1994, 468, s. 468.

ლვა). ეს უფლება ხორციელდება საზოგადოების აქტიური მონაწილეობით (საერთო კრების ორგანიზება, მონაწილის ინფორმირება), რაც მიუთითებს რელატიური უფლების ნიშნების არსებობაზე. შესაბამისად, საზოგადოების მოგების განაწილებაში მონაწილეობის უფლება ხასიათდება აბსოლუტური და რელატიური უფლებების ნიშნების ერთობლიობით.²¹ შესაბამისი ვალდებულებითი მოთხოვნების დადგომამდე, შპს-ის პარტნიორს აქვს მოგების განაწილებაში მონაწილეობის მიღების ლეგიტიმური ინტერესები. ამ პოზიციას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს იმ შემთხვევებში, როდესაც პარტნიორს არ შეუძლია მნიშვნელოვნად იმოქმედოს საზოგადოების მიერ მოგების განაწილების შესახებ გადაწყვეტილებაზე (მაგალითად, წილის უმნიშვნელო ზომის გამო). ამ შემთხვევაში, მოგების განაწილებაში მონაწილეობის მოთხოვნა (ინტერესი) შეიძლება აიხსნას ლეგიტიმური ინტერესის კონსტრუქციის თვალსაზრისით.²²

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ცხადია, რომ პარტნიორის მიერ დივიდენდის მიღების უფლება მისი კონსტიტუციური უფლებაა. თუმცა, საინტერესოა, რა ბერკეტები აქვს მას იმისათვის, რომ პარტნიორთა კრებამ მიიღოს სამართლიანი გადაწყვეტილება? პრაქტიკაში ხშირია შემთხვევები, როდესაც მაჟორიტარი პარტნიორ(ებ)ი საერთო კრებას მიაღებინებენ ისეთ გადაწყვეტილებას, რომელიც აზიანებს მინორიტარი პარტნიორ(ებ)ის ინტერესებს. მაგალითად, შპს-ში მაჟორიტარი პარტნიორისთვის დივიდენდის გაცემაზე მეტად ხელსაყრელი შეიძლება იყოს მოგების ხელფასის ან პრემიის სახით განაწილება. დივიდენდის გაცემის ნაცვლად პარტნიორმა შესაძლოა საკუთარ თავს ან მასთან დაკავშირებულ პირებს გადაუხადოს ჩვეულებრივზე მაღალი ხელფასი ან ბონუსი, რაც ასევე მომგებიანია საგადასახადო კუთხით, ვინაიდან დივიდენდები, ხელფასისგან გა-

ნსხვავებით, არ იქვითება დასაბეგრი მოგებიდან.²³

საკუთარი ინტერესების დაცვის მიზნით, პარტნიორი უფლებამოსილია მოითხოვოს პარტნიორთა საერთო კრების მიერ მოგების განაწილების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება. ეს შესაძლებლობა პარტნიორის მიერ ხორციელდება სამენარმეო სამართლებრივი (წევრობის) უფლებით, მონაწილეობა მიიღოს მოგების განაწილებაში. ვალდებულებით სამართლებრივი უფლებისგან განსხვავებით, მოგების განაწილებაში მონაწილეობის სამენარმეო სამართლებრივი უფლება წარმოიშობა პარტნიორის სტატუსის შეძენის შედეგად და პარტნიორს შესაძლებლობას აძლევს, მიიღოს შესაბამისი ზომები, რათა განხორციელდეს კომპანიის მოგების განაწილების პროცედურა.²⁴

აღნიშნული სამენარმეო სამართლებრივი უფლების შინაარსიდან გამომდინარე, შპს-ის პარტნიორს დივიდენდის განაწილებაზე გადაწყვეტილების მიღების მოთხოვნა შეუძლია შემდეგი გზებით: (1) მოითხოვოს პარტნიორთა საერთო კრების მოწვევა და ჩატარება, ხოლო კრების დღის წესრიგად დააყენოს მოგების განაწილების საკითხი;²⁵ (2) მოითხოვოს მოგების განაწილების საკითხის საერთო კრების დღის წესრიგში შეტანა;²⁶ (3) მონაწილეობა მიიღოს საერთო კრებაზე ამ საკითხის განხილვაში;²⁷ (4) მოითხოვოს მოგების განაწილება პარტნიორთა თანასწორობის პრინციპის შესაბამისად.²⁸

საქართველოში შპს-ის წმინდა მოგების განაწილების საკითხი პარტნიორთა საერთო კრე-

²³ ბაქაქური/გელტერი/ცერცვაძე/ჯუღელი, საკორპორაციო სამართალი, სახელმძღვანელო იურისტებისთვის, თბილისი 2019, გვ. 116.

²⁴ *Фатхутдинов Р. С.*, Уступка доли в уставном капитале ООО: теория и практика, Москва 2009, с. 28.

²⁵ საქართველოს 1994 წლის 28 ოქტომბრის „მენარმეთა შესახებ“ კანონის მე-9¹ მუხლის მე-2 პუნქტის მე-2 წინადადება.

²⁶ საქართველოს 1994 წლის 28 ოქტომბრის „მენარმეთა შესახებ“ კანონის მე-9¹ მუხლის მე-2 პუნქტი მე-3 და მე-2 წინადადება.

²⁷ საქართველოს 1994 წლის 28 ოქტომბრის „მენარმეთა შესახებ“ კანონის 47-ე მუხლის 1-ლი პუნქტი.

²⁸ საქართველოს 1994 წლის 28 ოქტომბრის „მენარმეთა შესახებ“ კანონის მე-3 მუხლის მე-9 პუნქტი.

²¹ *Фатхутдинов Р. С.*, Уступка доли в уставном капитале ООО: теория и практика, Москва 2009, с. 30.

²² იქვე, გვ. 103.

ბის კომპეტენციას განეკუთვნება. შესაბამისად, შპს-ის პარტნიორი მონაწილეობას იღებს მოგების განაწილების საკითხის გადაწყვეტაში მისი მართვის უფლების განხორციელების ფარგლებში. ზოგადად, შპს-ის პარტნიორთა საერთო კრების მოწვევის მოთხოვნა მოგების განაწილების შესახებ გადაწყვეტილების მისაღებად, მოგების განაწილების საკითხის დღის წესრიგში ჩართვის მოთხოვნა, ასევე, შედის მართვის უფლების სფეროში.²⁹ ამრიგად, მოგების განაწილების მოთხოვნით, შპს-ის პარტნიორი იყენებს თავის უფლებას, მონაწილეობა მიიღოს შპს-ის მართვაში და, შესაბამისად, პარტნიორის უფლება, მონაწილეობა მიიღოს მოგების განაწილებაში, წარმოადგენს მართვის უფლების განუყოფელ ნაწილს.³⁰

აღნიშნული პრობლემიდან ორი გამოსავალი იპოვეს აშშ-ის სასამართლოებმა. პირველი არის კომპანიის დაშლა, რაც გულისხმობს მინორიტარი პარტნიორის წილის სავალდებულო გამოსყიდვას სამართლიან ფასად, ხოლო მეორე - ფიდუციური მოვალეობების დარღვევის დადგენა, რა დროსაც მინორიტარი პარტნიორი უფლებამოსილია მაჟორიტარი პარტნიორის წინააღმდეგ აღძრას სარჩელი ფიდუციური მოვალეობის დარღვევის საფუძველით.³¹

კომპანიის დაშლის შესახებ სარჩელის წარდგენის შემთხვევაში, მტკიცების საგანია, „შემავინრობელი“ იყო თუ არა მაჟორიტარის ქმედება. აღნიშნულის დასამტკიცებლად, აშშ-ის სასამართლოებმა სამი პრინციპული მიდგომა შეიმუშავეს, რომელთა მიხედვით შემავინრობელია ქმედება, რომელიც (1) წარმოადგენს კეთილსინდისიერი და სამართლიანი ქცევისაგან ცალსახა გადახვევას, (2) არღვევს ფიდუციურ მოვალეობებს, (3) იწვევს „კეთილგონივრული მოლოდინის“ გაუმართლებლობას. ეს უკანასკნელი წარმოადგენს ყველაზე მეტად გავრცე-

ლებულ და აღიარებულ მიდგომას აშშ-ის სამოსამართლო სამართალში.³²

დივიდენდის მიღების მოლოდინი გულისხმობს კომპანიის მოგების განაწილებაში პარტნიორის წილის პროპორციულად მონაწილეობის მოლოდინს.³³ დივიდენდის მიღება პარტნიორის ლეგიტიმური ინტერესია, რასაც ამტკიცებს ლეგიტიმური ინტერესის ისეთი ნიშნები, როგორებიცაა უზრუნველყოფის საშუალებების არარსებობა, დაინტერესებული პირის ქცევის გარკვეულობის საზომი.³⁴ ეს პოზიცია ნიშანდობლივია იმით, რომ იგი ხსნის პარტნიორის გარკვეული მოთხოვნის არსებობას საზოგადოების მოგების ნაწილის მისაღებად, რაც ამავე დროს არ წარმოადგენს ვალდებულებით სამართლებრივ მოთხოვნას. გარდა ამისა, ეს პოზიცია საშუალებას იძლევა შემუშავებულ იქნას დაცვის საშუალებები მინორიტარი პარტნიორებისთვის, რომელთაც არ აქვთ შესაძლებლობა, გავლენა მოახდინონ მოგების განაწილების შესახებ გადაწყვეტილებაზე (მაგალითად, წილის პროცენტულობის სიმცირის გამო).³⁵ თუმცა დივიდენდის მიღების კეთილგონივრული მოლოდინის არსებობა არ გულისხმობს, რომ პარტნიორი უფლებამოსილია ნებისმიერ შემთხვევაში მოითხოვოს დივიდენდი. სასამართლო ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში ამოწმებს კეთილგონივრული იყო თუ არა დივიდენდის მიღების მოლოდინი. უმცირესობაში მყოფი პარტნიორის მოლოდინი არ არის კეთილგონივრული, თუ უმრავლესობაში მყოფი პარტნიორი მოგებას იყენებს ისეთი ლეგიტიმური მიზნით, როგორებიცაა მაგალითად საზოგადოების გაფართოება, ინვესტირება და სხვ.³⁶ ამდენად, მინორიტარი პარტნიორ(ებ)ის დივიდენდის მიღების ინტერესი უპირისპირდება მაჟორიტარი პარტნიორ(ებ)ის ლეგიტიმურ უფლებას, მიი-

²⁹ *Фатхутдинов Р. С., Уступка доли в уставном капитале ООО: теория и практика, Москва 2009, с. 29.*

³⁰ იქვე, გვ. 30.

³¹ *ბაქაქური/გელტერი/ცერცვაძე/ჯუღელი, საკორპორაციო სამართალი, სახელმძღვანელო იურისტებისთვის, თბილისი 2019, გვ. 128.*

³² იქვე.

³³ იქვე.

³⁴ *Фатхутдинов Р. С., Уступка доли в уставном капитале ООО: теория и практика, Москва 2009, с. 30.*

³⁵ იქვე.

³⁶ *ბაქაქური/გელტერი/ცერცვაძე/ჯუღელი, საკორპორაციო სამართალი, სახელმძღვანელო იურისტებისთვის, თბილისი 2019, გვ. 128.*

ლოს კომპანიის განვითარებისთვის სასარგებლო გადაწყვეტილება.³⁷

მინორიტარი პარტნიორ(ებ)ის შევიწროება გულისხმობს იმას, რომ მაჟორიტარი პარტნიორ(ებ)ის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მისი დომინანტური მდგომარეობით მანიპულაციის საშუალებად, რომლითაც იგი შეზღუდავს უმცირესობაში მყოფი პარტნიორ(ებ)ის უფლებებს, მათ შორის - მოგების წილის მიღების უფლებას. ამდენად, ამ დროს აშშ-ის სასამართლო აფასებს მაჟორიტარი პარტნიორების ქმედებების მართლზომიერებას. თუ მაჟორიტარი პარტნიორ(ებ)ის ქმედებები შეიძლება შეფასდეს როგორც არამართლზომიერი, სასამართლო მაჟორიტარ პარტნიორებს დააკისრებს პასუხისმგებლობას ზიანის ანაზღაურების სახით ან დაავალებს საზოგადოებას გასცეს დივიდენდი.³⁸

შევიწროებისგან განსხვავებით, კეთილგონივრული მოლოდინის დოქტრინა აფასებს არა მაჟორიტარი პარტნიორ(ებ)ის ქმედებათა მართლზომიერებას, არამედ ამ ქმედებების გავლენას მინორიტარ პარტნიორ(ებ)ზე. ამ შემთხვევაში სასამართლო ამონმებს არა იმას, მოქმედებდა თუ არა მაჟორიტარი პარტნიორ(ებ)ი არამართლზომიერად, არამედ გამოიწვია თუ არა მისმა ქმედებებმა დივიდენდის შესახებ უმცირესობაში მყოფი პარტნიორ(ებ)ის კეთილგონივრული მოლოდინების გაუმართლებლობა.³⁹

კეთილგონივრული მოლოდინის დოქტრინის განვითარება საბოლოოდ ვერ გადაჭრის მოგების განაწილების შესახებ მაჟორიტარი პარტნიორ(ებ)ის გადაწყვეტილების კანონიერების შეფასების პრობლემას. თანამედროვე სასამართლო პრაქტიკა მიიჩნევს, რომ აღნიშნულ საკითხზე გადაწყვეტილების მიღება პარტნიორთა საერთო კრების დისკრეციაა და მის კომპეტენციაში არ ერევა, თუ მოსარჩელე ცალსახად არ მიუთითებს ამ დისკრეციის ბოროტად გამოყენებაზე. უფლების ბოროტად გამოყენების აკრძალვა მდგომარეობს იმაში, რომ სამოქალაქო სამართლის ერთი სუბიექტის მიერ უფლების

განხორციელებამ არ უნდა ხელყოს მეორე სუბიექტის უფლებები და კანონიერი ინტერესები. სამოქალაქო უფლებათა გამოყენება უნდა ხდებოდეს კეთილსინდისიერად, აღნიშნული უფლებების კანონისმიერი შინაარსის შესაბამისად. უფლების ბოროტად გამოყენება წარმოადგენს განსაკუთრებულ სამოქალაქო სამართალდარღვევას, რა დროსაც პირი ფორმალურად ეყრდნობა მის უფლებას, თუმცა მის რეალიზაციას ახდენს ისეთი ფორმით, რომელიც სცილდება კანონით დადგენილ ფარგლებს და, შედეგად, ირღვევა მესამე პირის უფლებები და კანონიერი ინტერესები.⁴⁰

გერმანიაში პარტნიორს შეუძლია მოგების რეინვესტირების შესახებ არამართლზომიერი გადაწყვეტილების გაუქმება მოითხოვოს ერთგულების მოვალეობის დარღვევის საფუძველზე. თუმცა სასამართლო მარტივად არ ეკიდება აღნიშნულ საკითხს.⁴¹ ერთგულების მოვალეობა პარტნიორს გააჩნია როგორც საზოგადოების, ასევე, სხვა პარტნიორების წინაშე. შესაბამისად, მოგების რეინვესტირების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას ერთგულების მოვალეობა მოითხოვს, რომ საზოგადოების ინტერესები შეფასდეს პარტნიორთა ინტერესებთან შედარებით. პარტნიორის ინტერესი დივიდენდის მიღებაზე წარმოიშობა მოგებაში მონაწილეობის ზოგადი უფლებიდან; მისი ფარგლები შეიძლება დაირღვეს მხოლოდ განსაკუთრებული გარემოებების არსებობისას. ამიტომაც, აუცილებელია შეფასდეს საზოგადოების ფინანსური საჭიროებები. შესაბამისად, მოსარჩელე პარტნიორმა უნდა ამტკიცოს, რომ მოგების რეინვესტირება უსაფუძვლო იყო.⁴²

მოგების რეინვესტირება სამეწარმეო გადაწყვეტილებაა, რის გამოც გერმანიის სასამართლო პატივს სცემს პარტნიორთა გადაწყვეტილების მიღების უფლებამოსილებას.⁴³ თუ სა-

³⁷ იქვე, გვ. 129.

³⁸ იქვე.

³⁹ იქვე.

⁴⁰ ნ. ზუბიტაშვილი, პარტნიორის პასუხისმგებლობა კორპორაციის ვალდებულებებისათვის საზოგადოების გადახდისუუნარობის დროს - გამონაკლისი შემთხვევები პასუხისმგებლობის შეზღუდვის პრინციპიდან, დისერტაცია, თბილისი 2016, გვ. 164.

⁴¹ *Trinks, Schadensersatz wegen pflichtwidriger Gewinnthesaurierung im GmbH-Recht, NZG 2021, 589.*

⁴² იქვე.

⁴³ იქვე.

ზოგადოება იძლევა გასაგებ მიზეზებს იმისათვის, რატომ არის ეკონომიკურად აუცილებელი მოგების რეინვესტირება, ეს ჩვეულებრივ საკმარისია რეინვესტირების შესახებ გადაწყვეტილების გასამართლებლად. გერმანიის სასამართლო აფასებს ფინანსური დაგეგმვის და საქმის წარმოების გონივრულობას. თუმცა სასამართლომ შესაძლოა უარყოს საზოგადოების ფინანსური მოთხოვნილებების სერიოზულობა, თუ საზოგადოება ზედმეტად ბუნდოვან პროექტებს ან სრულიად გაურკვეველ ეკონომიკურ მიზეზებს მოიყვანს რეინვესტირების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების საფუძვლად. ამასთან, დირექტორთა და საზოგადოებაში დასაქმებულ პარტნიორთა მიერ გადაჭარბებული ოდენობით ანაზღაურების მიღება, ასევე, ეჭვქვეშ აყენებს სამართლიან რეინვესტირებას. საერთო ჯამში, მოთხოვნა მოგების რეინვესტირების შესახებ გადაწყვეტილების გაუქმებაზე, უპირველეს ყოვლისა, წარმატებულია იმ შემთხვევებში, როდესაც სახეზეა უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენება.⁴⁴

საყურადღებოა, რომ თუ სასამართლო საბოლოოდ დააკმაყოფილებს სარჩელს და ბათილად ცნობს გადაწყვეტილებას მოგების რეინვესტირების შესახებ, პარტნიორმა ამით მხოლოდ შუალედურ მიზანს მიაღწია. მოგების გადახდის აღსრულების მიზნით, პარტნიორმა შემდგომ უნდა მოითხოვოს მოგების განაწილების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება.⁴⁵ ამგვარი გადაწყვეტილების დაუსაბუთებლად მიუღებლობა კი შესაძლებელია გახდეს დამოუკიდებელი სასამართლო განხილვის საგანი. თუმცა შესაძლებელია, რომ პარტნიორმა თავიდანვე განსაზღვროს დავის გაჭიანურების შესაძლებლობა და იზრუნოს იმისათვის, რომ თავდაპირველ კრებაზევე ყოფილიყო განხილული როგორც მოგების რეინვესტირების, ისე დივიდენდად განაწილების საკითხი, რათა შესაძლებელი გახდეს სასამართლოში კომბინირებული სარჩელის აღძვრა.

შპს-ის პარტნიორის მიერ თავისი დომინანტური მდგომარეობის გამოყენებისთვის პასუ-

ხისმგებლობას აწესებს „მენარმეთა შესახებ“ კანონის ახლი რედაქცია.⁴⁶ დომინანტი არის პარტნიორი ან ერთად მოქმედ პარტნიორთა ჯგუფი, რომელსაც აქვს პრაქტიკული შესაძლებლობა, გადამწყვეტი ზეგავლენა მოახდინოს საერთო კრების კენჭისყრის შედეგზე.⁴⁷ ინდივიდუალური შეფასების საგანია, რა შეიძლება იყოს გადამწყვეტი გავლენის მოხდენის შესაძლებლობა. ზოგადად, დომინანტად უნდა მივიჩნიოთ პარტნიორი ან იმ პარტნიორთა ერთად მოქმედი ჯგუფი, რომლებსაც აქვთ ხმის უფლების მქონე შპს-ის ნილთა 50%-ზე მეტი. თუმცა ინდივიდუალურ შემთხვევებში ერთმა პირმა ან პირთა ჯგუფმა შესაძლებელია, ნილობრივი სტრუქტურის მაღალი დივერსიფიკაციის პირობებში უფრო დაბალი რაოდენობის ნილთაც შეძლოს საზოგადოების კონტროლი.⁴⁸ იმისათვის, რომ დომინანტ პარტნიორს დაეკისროს ზიანის ანაზღაურების მოვალეობა, სახეზე უნდა იყოს სამი კუმულაციური პირობა: (1) დომინანტი პარტნიორი, რომელიც თავის დომინანტურ მდგომარეობას იყენებს კონკრეტულ საკითხთან მიმართებით; (2) ზიანი, რომელიც დადგა დომინანტური მდგომარეობის გამოყენებას შედეგად და (3) დომინანტი პარტნიორის განზრახვა.⁴⁹ ახალი კანონით ასევე გათვალისწინებულია ასეთი ზიანის გამოთვლის წესი.⁵⁰

პარტნიორის მიერ დივიდენდის მიღების უფლების შელახვის ყველაზე ნათელი და ცალსახა შემთხვევაა მაჟორიტარი პარტნიორ(ებ)ის მიერ დე ფაქტო დივიდენდის მიღება.⁵¹ დე ფაქტო დივიდენდის მიღებაში იგულისხმება საზოგადოების პარტნიორთა ნაწილზე მოგების განა-

⁴⁶ საქართველოს 2021 წლის 02 აგვისტოს „მენარმეთა შესახებ“ კანონის 150-ე მუხლი.

⁴⁷ საქართველოს 2021 წლის 02 აგვისტოს „მენარმეთა შესახებ“ კანონის 178-ე მუხლის მე-2 პუნქტი.

⁴⁸ *ჯუღელი/გიგუაშვილი*, განმარტებები „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტზე (09.02.2021 წლის რედაქციით), თბილისი 2021, გვ. 213.

⁴⁹ იქვე.

⁵⁰ საქართველოს 2021 წლის 02 აგვისტოს „მენარმეთა შესახებ“ კანონის 178-ე მუხლის მე-3 პუნქტი.

⁵¹ *ბაქაქური/გელტერი/ცერცვაძე/ჯუღელი*, საკორპორაციო სამართალი, სახელმძღვანელო იურისტებისთვის, თბილისი 2019, გვ. 130.

⁴⁴ იქვე.

⁴⁵ იქვე, გვ. 590.

ნილება შეფარული დივიდენდის გაცემით, რომელიც ფორმალურად შეიძლება ხელფასის, ბონუსის, პრემიის ან სხვა სარგებლის სახეს ატარებდეს.⁵² აღსანიშნავია, რომ „მენარმეთა შესახებ“ ახალი კანონი შეიცავს ფარული დივიდენდის გაცემის აკრძალვას და პარტნიორის პასუხისმგებლობას კანონდარღვევით მიღებული დივიდენდის უკან დაბრუნების სახით.⁵³

საქართველოს სასამართლოები, როგორც წესი, თავს იკავებენ მაჟორიტარი პარტნიორების მიერ მოგების განაწილების შესახებ გადანაწილებების მართებულობის შემოწმებისგან, რაც გამომდინარეობს იქიდან, რომ ეს საკითხი საზოგადოების პარტნიორთა კრების შეუზღუდავ კომპეტენციაში შედის.⁵⁴

ამგვარი ფორმალური დამოკიდებულება ცხადია უზენაესი სასამართლოს მსჯელობიდან ერთ-ერთ საქმეზე, სადაც 25%-იანი წილის მქონე პარტნიორი ითხოვდა შპს-თვის პარტნიორთა კრების მოწვევისა და დივიდენდის გაცემის დავალდებულებას. სასამართლომ არ დააკმაყოფილა აღნიშნული მოთხოვნა და აღნიშნა, რომ დივიდენდის გაცემის თაობაზე გადანაწილების მიღება თავად შპს-ის დისკრეციაა, რაც გულისხმობს გასანაწილებელი მოგების ოდენობის განსაზღვრის დისკრეციასაც და ამ გადანაწილების მიღებაში სასამართლო უნდა შეიჭრას, თუ უფლებამოსილ პირთა მხრიდან ადგილი ექნება არაკეთილსინდისიერ ქმედებებს, პარტნიორის უფლებების განზრახ უგულებელყოფას ან დისკრეციის ბოროტად გამოყენებას.⁵⁵ სასამართლოს მხრიდან ლეგიტიმურ ჩარევად შეიძლება განვიხილოთ კრების

მოწვევის დავალდებულება იმ პირობებში, როდესაც შეუძლებელია ყველა პარტნიორის მონაწილეობით კრების ჩატარება.⁵⁶ მოცემული მსჯელობა ზუსტად ასახავს საქართველოს სასამართლოების ერთგვაროვან მიდგომას მოცემული საკითხისადმი.

ასევე, საინტერესოა უზენაესი სასამართლოს მსჯელობა ერთ-ერთ საქმეზე, სადაც სასამართლომ დაუშვებლად მიიჩნია სანარმოს ავტონომიურობის პრინციპის დარღვევა მხოლოდ იმ დასაბუთებით, რომ სავარაუდო იყო – 50-50%-იანი წილის მფლობელი პარტნიორები შეთანხმებას ვერ მიაღწევდნენ, მით უფრო, როდესაც პარტნიორთა კრებას არც კი უმსჯელია დივიდენდის განაწილების საკითხზე.⁵⁷

ამდენად, შპს-ის მოგების პარტნიორის დივიდენდად ტრანსფორმირების მიზნით დივიდენდის მიღების ზოგადი (სამენარმეო სამართლებრივი) უფლების გამოყენებით უნდა მოხდეს შპს-ის წმინდა მოგების მთლიანად ან ნაწილობრივ პარტნიორთა შორის განაწილება, რისთვისაც სასამართლოსათვის მიმართვამდე პარტნიორ(ებ)მა უნდა გამოიყენონ პარტნიორთა კრებაზე დასაბუთებულად მოგების განაწილების საკითხის განხილვის უფლებები.

IV. პარტნიორის მიერ დივიდენდის მოთხოვნის უფლება

შპს-ის პარტნიორის მიერ დივიდენდის მოთხოვნის უფლება გამომდინარეობს დივიდენდის მიღების უფლებიდან (სამენარმეო სამართლებრივი უფლებისაგან), მაგრამ მისგან განსხვავდება. პარტნიორის მიერ შპს-ის მოგების ნაწილის - დივიდენდის - მოთხოვნის უფლება ვალდებულებითი სამართლებრივი კატეგორიისაა.⁵⁸ მოთხოვნის უფლების წარმოშობისათვის

⁵² იქვე.

⁵³ საქართველოს 2021 წლის 02 აგვისტოს „მენარმეთა შესახებ“ კანონის 147-ე მუხლის მე-7 და მე-8 პუნქტები; *ჯუღელი/გიგუაშვილი*, განმარტებები „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტზე (09.02.2021 წლის რედაქციით), თბილისი 2021, გვ. 169.

⁵⁴ *ბაქაქური/გელტერი/ცერცვაძე/ჯუღელი*, საკორპორაციო სამართალი, სახელმძღვანელო იურისტებისთვის, თბილისი 2019, გვ. 132.

⁵⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 17 დეკემბრის განჩინება №ას-863-813-2015; *უ. თოდუა*, მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი სასამართლო გადანაწილებებში, თბილისი 2019, გვ. 308-309.

⁵⁶ იქვე.

⁵⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის 30 ნოემბრის გადანაწილება №ას-1141-2018; *უ. თოდუა*, მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი სასამართლო გადანაწილებებში, თბილისი 2019, გვ. 536.

⁵⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2011 წლის 06 ივნისის გადანაწილება №ას-1328-1170-2010; *უ. თოდუა*, მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი

საკმარისი არ არის მხოლოდ შპს-ის პარტნიორის სტატუსი.

დივიდენდის მოთხოვნის უფლებისათვის უნდა არსებობდეს გარკვეული წინაპირობები. დივიდენდის მოთხოვნის უფლების კანონისმიერი ფარგლები გულისხმობს: 1. შპს-ში მოგების არსებობას; 2. მის განაწილებაზე გადაწყვეტილების არსებობას.⁵⁹ შესაბამისად, პარტნიორი უფლებამოსილია, მოითხოვოს შპს-ის ხელმძღვანელობისაგან კრების გადაწყვეტილებით დადგენილი დივიდენდი.

მოგების განაწილების თაობაზე პარტნიორთა კრების გადაწყვეტილების არარსებობა არ ნიშნავს, რომ პარტნიორს საერთოდ არ აქვს დივიდენდის მოთხოვნის უფლება. სხვა საქმეა, რომ ამ შემთხვევაში პარტნიორმა საერთო კრების განხილვის ან სასამართლოში განხილვის მეშვეობით უნდა მოიპოვოს დივიდენდის მოთხოვნის უფლება. ამასთან დაკავშირებით საინტერესოა ერთ-ერთი საქმე, რომელშიც 15% წილის მქონე პარტნიორმა მიუღებელი დივიდენდი მოითხოვა შპს-ისგან. ამ საქმეში უზენაესმა სასამართლომ განმარტა, რომ თუ საწარმოში მოგება არსებობს, ხოლო პარტნიორები არ იღებენ გადაწყვეტილებას მისი განაწილების შესახებ, ეს მცირე პარტნიორს უქმნის დივიდენდის მოთხოვნით სარჩელის აღძვრის საფუძველს.⁶⁰ სასამართლო განმარტავს, რომ მოგების განაწილებაზე საწარმოს დისკრეციაში სასამართლო ვერ შეიჭრება, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა პარტნიორთა კრების მხრიდან განაწილებელი დივიდენდის ოდენობის განსაზღვრისას საკუთარი უფლებამოსილების არამართლზომიერ გამოყენებას ჰქონდა ადგილი.⁶¹ აღნიშნულით უზენაესმა სასამართლომ აღიარა, რომ პარტნიორთა კრებას არ გააჩნია შეუზღუდავი დისკრეცია და სასამართლო კრების

გადაწყვეტილების მართებულობას შეამოწმებს უფლებამოსილების არამართლზომიერი გამოყენების შემთხვევაში. დივიდენდის განაწილების შესახებ პარტნიორთა საერთო კრების გადაწყვეტილების გასაჩივრებისას მოსარჩელე პარტნიორი, რომელიც არ ეთანხმება კრების გადაწყვეტილებას განაწილებელი დივიდენდის ოდენობის განსაზღვრის შესახებ, არ უნდა უჭერდეს მხარს აღნიშნულ გადაწყვეტილებას და სარჩელში უნდა უთითებდეს ისეთ გარემოებებზე, რომლებიც სასამართლოს შეუქმნის საწარმოს პარტნიორთა კრების მხრიდან საკუთარი უფლებამოსილების არამართლზომიერად გამოყენების (არაკეთილსინდისიერი მოქმედების, მოტყუების ან პირდი დაინტერესების არსებობის) ვარაუდის საფუძველს.⁶²

პარტნიორთა უფლებაა, წმინდა მოგება სრულად არ გაანაწილონ დივიდენდების სახით და მოახდინონ მოგების რეინვესტირება. მაგრამ პარტნიორთა ნაწილი შესაძლებელია მოითხოვდეს უფრო მეტი თანხის განაწილებას დივიდენდის სახით. უზენაესმა სასამართლომ პარტნიორთა კრების გადაწყვეტილების მართებულობა შეამოწმა საქმეში, სადაც უმცირესობაში მყოფი პარტნიორები ითხოვდნენ მოგების რეინვესტირებისა და დირექტორის ხელფასის გაზრდის თაობაზე გადაწყვეტილების ბათილად ცნობას. სასამართლომ განმარტა, რომ საერთო კრების მიერ მოგების რეინვესტირებაზე გადაწყვეტილების მიღება წარმოადგენს უფლების ბოროტად გამოყენებას და ბათილია იმ პირობებში, როდესაც (1) ჯერ კიდევ წინა წლის რეინვესტირებული თანხა არ არის გახარჯული და არ იკვეთება ახალი მოგების რეინვესტირების საჭიროება; და (2) საზოგადოებას აღარ გააჩნია ის ძირითადი აქტივი, რომელზეც უნდა ყოფილიყო მიქცეული რეინვესტირებული მოგება.⁶³ უზენაესი სასამართლოს აღნიშნული გან-

სასამართლო გადაწყვეტილებებში, თბილისი 2019, გვ.150.

⁵⁹ ნ. ზუბიტაშვილი, პარტნიორის პასუხისმგებლობა კორპორაციის ვალდებულებებისათვის საზოგადოების გადახდისუუნარობის დროს - გამონაკლისი შემთხვევები პასუხისმგებლობის შეზღუდვის პრინციპიდან, დისერტაცია, თბილისი 2016, გვ. 163.

⁶⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 21 დეკემბრის განჩინება №ას-378-359-2015.

⁶¹ იქვე.

⁶² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 21 დეკემბრის განჩინება №ას-378-359-2015; ასევე, იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2016 წლის 6 ივნისის გადაწყვეტილება №ას-457-436-2015 და საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 06 აპრილის გადაწყვეტილება №ას-552-527-2016.

⁶³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2016 წლის 27 იანვრის განჩინება №ას-1134-1067-2015; უ. თოდუა,

მარტება მნიშვნელოვანია იმ თვალსაზრისით, რომ ეს საქმე არის ერთ-ერთი გამონაკლისი, სადაც სასამართლომ დივიდენდის გაცემის ნაცვლად მოგების რეინვესტირების შესახებ პარტნიორთა საერთო კრების გადაწყვეტილების მართებულობა შეამოწმა.⁶⁴

საქართველოს 1994 წლის 28 ოქტომბრის „მენარმეთა შესახებ“ კანონი არ განსაზღვრავს, მოგების განაწილებაზე გადაწყვეტილების მიღებიდან რა ვადაში უნდა მოხდეს მისი გადახდა პარტნიორთათვის. კანონი მხოლოდ ადგენს, რომ შპს-ში დივიდენდი უნდა გაიცეს წესდებით გათვალისწინებულ ვადაში, მაგრამ არაუგვიანეს მოგების განაწილების შესახებ შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღებიდან 9 თვისა.⁶⁵ ამდენად, დივიდენდის გაცემის ვადას უნდა ადგენდეს შპს-ის წესდება. გავრცელებული პრაქტიკის თანახმად, მოგების განაწილება უნდა დაიწყოს შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღებიდან 1-2 დღის შემდეგ.⁶⁶ გერმანიის კანონმდებლობის თანახმად, თუ წესდებით სხვა ვადა არ არის განსაზღვრული, დივიდენდის გადახდის მოთხოვნა ვადამოსულია მოგების განაწილების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებით. გადახდა უნდა მოხდეს დაუყოვნებლივ, როგორც წესი, გადაწყვეტილების მიღებიდან ორი დღის განმავლობაში.⁶⁷

პრაქტიკაში შესაძლოა გვექონდეს შემთხვევა, როდესაც საზოგადოება ვერ გასცემს პარტნიორთა საერთო კრების მიერ განაწილებულ დივიდენდს. ამასთან დაკავშირებით საინტერესოა, დაცვის რა მექანიზმი აქვს პარტნიორს იმისათვის, რომ დაიკმაყოფილოს ეს მოთხოვნა, შეუძლია თუ არა მას სასამართლოს მიმარ-

თოს საზოგადოების წინააღმდეგ დივიდენდის დაკისრების მოთხოვნით. ამ საკითხზე პასუხი, ცხადია, დადებითია, ვინაიდან დივიდენდის მოთხოვნის უფლება ვალდებულებითი სამართლებრივი უფლებაა და, შესაბამისად, არსებობს პირი (შპს), რომელიც ვალდებულია დააკმაყოფილოს მითითებული მოთხოვნა.

ერთ-ერთი საშუალება, რომელიც პარტნიორს აქვს შპს-ის მიერ მასზე განაწილებული დივიდენდის გაუცემლობის შემთხვევაში, არის ვალის არსებობის აღიარება. თბილისის სააპელაციო სასამართლომ ერთ-ერთ საქმეში, რომელშიც მოსარჩელე (პარტნიორი) მოითხოვდა დივიდენდის მიუღებლობის გამო შპს-ის მიერ აღიარებული ვალისა და ამავე შპს-ზე ნასესხები თანხის გადახდის დაკისრებას, აღნიშნა, რომ დასაშვებია დივიდენდების მიუღებლობით წარმოშობილი ვალის არსებობის აღიარება. ვალის არსებობის აღიარება მისი საფუძვლისგან დამოუკიდებელი სამოქალაქო ხელშეკრულებაა, რომელიც მხარეებს ერთმანეთის მიმართ წარმოუშობს ახალ, დამოუკიდებელ მოთხოვნებს. ძველი სამართალური ერთობიდან გამომდინარე, შესაგებელი ასეთ დროს მხედველობაში ვეღარ მიიღება. ვალის არსებობის აღიარების ხელშეკრულების არსებითი პირობებია: 1. შეთანხმება ყველა არსებით პირობაზე, რომლებიც ვალდებულების შინაარსს განსაზღვრავს; 2. მოვალის თანხმობა, შეასრულოს ვალდებულება; 3. მითითება ნაკისრი ვალდებულების შესრულების დროზე.⁶⁸

დივიდენდის მოთხოვნის უფლებასთან დაკავშირებით დამატებით უნდა აღინიშნოს, რომ დივიდენდის მიღების უფლებისგან განსხვავებით, იგი წილის დათმობით ავტომატურად არ გადადის წილის მიმღებზე.⁶⁹ დივიდენდის მოთხოვნის უფლება დამოუკიდებელი უფლებაა და ამ უფლების გადაცემის თაობაზე აუცილებე-

მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი სასამართლო გადაწყვეტილებებში, თბილისი 2019, გვ. 325-326.

⁶⁴ ბაქაქურო/გელტერი/ცერცვაძე/ჯუღელი, საკორპორაციო სამართალი, სახელმძღვანელო იურისტებისთვის, თბილისი 2019, გვ. 136.

⁶⁵ საქართველოს 1994 წლის 28 ოქტომბრის „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტი.

⁶⁶ ნინიძე/ჭანტურია, მენარმეთა შესახებ კანონის კომენტარი, თბილისი 2002, გვ. 346.

⁶⁷ App, Die Gewinnverteilung im GmbH-Recht. DStR 1994, 469.

⁶⁸ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2017 წლის 18 მაისის განჩინება №23/579-16; უ. თოდუა, მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი სასამართლო გადაწყვეტილებებში, თბილისი 2019, გვ. 423.

⁶⁹ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2011 წლის 27 დეკემბრის განჩინება №23/3229-11; უ. თოდუა, მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი სასამართლო გადაწყვეტილებებში, თბილისი 2019, გვ. 168.

ლია ხელშეკრულებაში სპეციალურად აღინიშნოს.⁷⁰ წილის დათმობის ხელშეკრულების პირობა წილის დათმობასთან ერთად წილის პროპორციული მატერიალური აქტივის გადაცემაზე გულისხმობს დივიდენდის მოთხოვნის უფლების გადაცემას.⁷¹ ამასთან, აღსანიშნავია, რომ შპს-ში საკუთარი წილის განკარგვის შემდეგ, იმ შემთხვევაშიც, თუ ახალი მფლობელის უფლება ჯერ არ არის რეგისტრირებული სამეწარმეო რეესტრში, ყოფილი პარტნიორი კარგავს დივიდენდის ან/და ეკონომიკური აქტივობის ამსახველი დოკუმენტების მოთხოვნის/მიღების უფლებას. წილის გასხვისების შემდეგ დივიდენდის ან/და ეკონომიკური აქტივობის ამსახველი დოკუმენტების მოთხოვნის უფლების შენარჩუნებისათვის აუცილებელია მხარეთა შორის სპეციალური შეთანხმება (ან დათქმა) ან პარტნიორთა საერთო კრების გადაწყვეტილება.⁷²

გერმანიაში შპს-ის წილის გასხვისების შემთხვევაში მოგებაში მონაწილეობის უფლება ჩვეულებრივ გადაეცემა მყიდველს, როგორც შპს-ის წევრს. თუ წილის გადაცემა ხდება მიმდინარე ფინანსური წლის განმავლობაში, საზოგადოებამ უნდა გადაიხადოს დივიდენდი მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ დივიდენდის განაწილება უნდა მოხდეს მყიდველის პარტნიორად რეგისტრაციის შემდეგ (GmbHG-ს § 16).⁷³

გამყიდველსა და მყიდველს შორის დივიდენდის შიდა განაწილების მიზნით, განსხვავებული შეთანხმების არარსებობის შემთხვევაში, გამოიყენება BGB-ს § 101 2, ანუ სახელშეკრუ-

ლებო ურთიერთობის თითოეულ მხარეს (პარტნიორს) აქვს მოგების ნაწილი მისი მონაწილეობის დროის პროპორციულად. თუ, მეორე მხრივ, გამყიდველი იტოვებს უფლებას მიიღოს მოგება წილის გადაცემიდან, მას წარმოეშობა მოგების გადახდის მოთხოვნა მხოლოდ მაშინ, როდესაც პარტნიორთა კრება მიიღებს მოგების განაწილების შესახებ გადაწყვეტილებას. თუ პარტნიორები მართლზომიერად არ დაუშვებენ მოგების განაწილებას, შემძენსაც ასევე არ შეუძლია მოითხოვოს მოგების ნაწილი.⁷⁴

ამრიგად, პარტნიორის დივიდენდის მოთხოვნის უფლების წარმოშობა დამოკიდებულია იმ წინაპირობებზე (წმინდა მოგების არსებობა, მოგების რეინვესტირების საჭიროების არარსებობა, საერთო კრების გადაწყვეტილება და ა.შ.), რომლებიც სამეწარმეო საქმიანობის მიზნებიდან და სამართლიანობის პრინციპიდან გამომდინარე ობიექტურად შეიძლება გახდეს დივიდენდის გაცემის საფუძველი.

V. მოგების პარტნიორებს შორის განაწილების წესი

შპს-ის პარტნიორების მოგებაში მონაწილეობის უფლება გულისხმობს შპს-ის მოგების შესაბამისი წილის მიღების უფლებას. სწორედ ეს უფლებაა პარტნიორთა ქონებრივი უფლებებიდან ყველაზე მნიშვნელოვანი.⁷⁵ როგორც ზემოთ აღინიშნა, პარტნიორებს შორის მოგების განაწილების საკითხი თავად პარტნიორების გადასაწყვეტია. მოგების განაწილების საკითხის გადაწყვეტა შედის მართვის უფლების შინაარსში.⁷⁶

ქართული კანონმდებლობით დასაშვებია, რომ მოგება არ განაწილდეს პარტნიორების წილების პროპორციულად ან შემუშავდეს მოგე-

⁷⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 08 აპრილის განჩინება №ას-696-666-2014; უ. თოდუა, მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი სასამართლო გადაწყვეტილებებში, თბილისი 2019, გვ. 254.

⁷¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2011 წლის 06 ივნისის გადაწყვეტილება №ას-1328-1170-2010; უ. თოდუა, მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი სასამართლო გადაწყვეტილებებში, თბილისი 2019, გვ. 151.

⁷² თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2015 წლის 20 მაისის განჩინება №23/496-15; უ. თოდუა, მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი სასამართლო გადაწყვეტილებებში, თბილისი 2019, გვ. 276.

⁷³ App, Die Gewinnverteilung im GmbH-Recht. DStR 1994, 469.

⁷⁴ იქვე.

⁷⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2011 წლის 6 ივნისის გადაწყვეტილება №ას-1328-1170-2010.

⁷⁶ Фатхутдинов Р. С., Уступка доли в уставном капитале ООО: теория и практика, Москва 2009, с. 30.

ბის განაწილების სხვა პროპორციები.⁷⁷ საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობა არ შეიცავს დივიდენდის გაცემა-არგაცემის მარეგულირებელ ნორმებს, ამიტომაც აღნიშნული საკითხი წესრიგდება შპს-ის წესდებით.⁷⁸

გერმანიაში მოგების განაწილების სამართლებრივი საფუძველი არის გერმანიის შპს-ის შესახებ კანონის (GmbHG) § 29 III. გერმანული იურიდიული ლიტერატურის მიხედვით, მოგებაში მონაწილეობის უფლება უზრუნველყოფს პარტნიორის უფლებას წლიური მოგების შესაბამის ნაწილზე. ამასთან, საწესდებო კაპიტალი შევსებულია თუ არა, გავლენას არ ახდენს მოგების განაწილებაზე.⁷⁹

გერმანიის კანონმდებლობით, დასაშვებია კანონისგან განსხვავებული წესის შემოღება მოგების განაწილებასთან დაკავშირებით. წლიური მოგების განაწილების კანონისგან განსხვავებულად მოწესრიგება წესდებით დასაშვებია არახელსაყრელ მდგომარეობაში მყოფ (მინორიტარ) პარტნიორთა თანხმობით. ეს მოთხოვნა გამომდინარეობს მიუნხენის სასამართლო პრაქტიკიდან, რომელიც მოითხოვს უმცირესობაში მყოფ პარტნიორთა ინტერესების დაცვას.⁸⁰

დღევანდელი რეგულირების ფარგლებში, გერმანიაში ასევე დასაშვებია ერთ-ერთი პარტნიორის მოგების განაწილებისგან გამორიცხვა. ამ შემთხვევაში აუცილებელი არ არის შემოწმდეს ასეთი გამორიცხვის აუცილებლობა და პროპორციულობა თანაბარი მოპყრობის პრინციპის შესაბამისად, რადგან ყველა პარტნიორმა, მათ შორის, უმცირესობაში მყოფმა პარტნიორებმაც, ნებისმიერ შემთხვევაში ნება უნდა გამოავლინონ წესდების ან ისეთი გარიგების მისაღებად, რომელიც ცვლის წესდებას. ეს, ასევე, გამომდინარეობს იქიდან, რომ აკრძალული არ არის განსხვავებული უფლებების მა-

ტარებელი წილების გამოშვება. ამდენად, მოცემულ შემთხვევაში აუცილებელი არ არის BGB-ს § 138 და § 134 გამოყენება. ზემოაღნიშნული დებულებები გამოიყენება მხოლოდ წესდებაში ცვლილების განხორციელების და, ზოგადად, წესდების მიღების მართლზომიერების დასადგენად.⁸¹

ცხადია, რომ წესდებაში შემდგომი ცვლილების შეტანითაც დასაშვებია მოგების არაპროპორციული განაწილება. ამასთან დაკავშირებით ბავარიის სასამართლომ თავისი გადაწყვეტილებით განმარტა, რომ მოგების არაპროპორციულად განაწილების შესახებ რეგულირება უნდა იყოს მკაფიოდ და ცალსახად ფორმულირებული, რაც გამოიხატება იმაში, რომ ფორმულირება წესდების მხოლოდ ობიექტურ ინტერპრეტაციას უნდა იწვევდეს. მკაფიო და ცალსახა ფორმულირებები ზოგადად მოითხოვება სანოტარო წესით დადებულ ხელშეკრულებებში, სულ მცირე, ნოტარიუსის ინტერესებიდან გამომდინარე. ჯერ-ჯერობით გერმანიის ფედერალური სასამართლოს მიერ არ მიღებულა ისეთი გადაწყვეტილება, რომელიც განსაზღვრავს წინაპირობებსა და მოთხოვნებს წესდებაში უმრავლესობით ცვლილების განხორციელებისთვის. თუმცა, ამასთან დაკავშირებით არსებობს განსხვავებული მოსაზრებები. თუ თავდაპირველი წესდებით გათვალისწინებული არ იყო მოგების არაპროპორციული განაწილება, წესდებაში შემდგომი ცვლილებებისთვის საჭიროა ხმათა სამი მეოთხედი GmbHG-ს § 53 III შესაბამისად, იმ პირობით, რომ თანასწორი მოპყრობის პრინციპი დაცულია. თუმცა გერმანელ მკვლევართა აზრით, ასეთი გადაწყვეტილება დამატებით საჭიროებს იმ პარტნიორთა თანხმობას, რომლებზეც გავლენას მოახდენს ასეთი გადაწყვეტილების მიღება. ეს მიდგომა მართებულია, რადგან GmbHG-ს § 53 III ფართოდ უნდა განიმარტოს იმის გათვალისწინებით, რომ საკუთრების უფლებების ხელყოფაც წევრობის კანონით არის გათვალისწინებული. თუ პარტნიორის სასარგებლოდ მიიღება გადაწყვეტილება, რის შედეგადაც ის საკუთარი წილის პროპორციული მოგების ნაწილისგან მეტს

⁷⁷ იხ. საქართველოს 1994 წლის 28 ოქტომბრის „მენარმეთა შესახებ“ კანონის 46-ე მუხლის 2¹ პუნქტი.

⁷⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის 30 ნოემბრის გადაწყვეტილება №ას-1141-2018.

⁷⁹ Grever, Disquotale Ausgestaltung von Gesellschafterrechten – zivilrechtliche Gestaltungsmöglichkeiten und steuerrechtliche Folgen, RNotZ, 2019, 6.

⁸⁰ იქვე.

⁸¹ იქვე, 7.

მიიღებს, ვინაიდან აღნიშნული გადაწყვეტილება გავლენას მოახდენს დანარჩენ პარტნიორებზე, აუცილებელია თითოეული მათგანის თანხმობა. იმ შემთხვევაში, თუ ყველა ასეთი პარტნიორი ეთანხმება აღნიშნულ ცვლილებას, აუცილებელი არ არის მოგების განაწილების მართლზომიერების შემოწმება. ასეთი ცვლილება მოითხოვს სანოტარო ფორმას და მის ასახვას სავაჭრო რეესტრში.⁸²

დივიდენდის განაწილების წყაროს სწორედ წმინდა მოგება - შპს-ის საშემოსავლო ნამეტი წარმოადგენს. სამეურნეო წლის განმავლობაში შპს-მ შეიძლება ზარალი განიცადოს, ანუ ვალდებულებათა ჯამი შეიძლება აღემატებოდეს ფიქსირებულ და არაფიქსირებულ აქტივებს დამატებული სანესდებო კაპიტალის ჯამს.⁸³ ამ დროს სახეზე არ არის წმინდა მოგება (ნამეტი), შესაბამისად, შპს-ის დივიდენდის გაცემის წყარო არ გააჩნია და ამიტომაც, წლიური მოგება არ დადგინდება და პარტნიორებზე არც დივიდენდები განაწილდება.⁸⁴ კაპიტალის ნამეტის, სანესდებო კაპიტალის, ნომინალურ ღირებულებისა და დივიდენდის გაცემის შეზღუდვას შორის კავშირი კაპიტალის მნიშვნელობას ნათლად წარმოაჩენს. დივიდენდის გაცემის წინაპირობათა შემოწმება მდგომარეობს ფინანსური დოკუმენტების ანალიზში.⁸⁵

თავისი არსით, სანესდებო კაპიტალი ვერ იქნება დივიდენდის წყარო. თუმცა სანესდებო ავტონომიის ფარგლებში, შპს-ის პარტნიორები შეიძლება შეთანხმდნენ კაპიტალის შემცირებაზე და კაპიტალის იმ ოდენობის პარტნიორებს შორის განაწილებაზე, რა ოდენობითაც კაპიტალი შემცირდა. თუმცა ეს არ იქნება დივიდენდის განაწილება.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განმარტებით დივიდენდის განაწილება სცილდება სანარმოს ჩვეულებრივ საქმიანობას, რის გამოც გადაწყვეტილების მიღება მოითხოვს ყველა პარტნიორის მონაწილეობით ჩატარებულ კრებას.⁸⁶ თუმცა მოცემული არ ნიშნავს იმას, რომ გადაწყვეტილება პარტნიორთა კრებაზე ერთხმად იქნეს მიღებული. გადაწყვეტილების მისაღებად საკმარისია კანონით ან წესდებით გათვალისწინებული ქვორუმი.

გერმანიაში მოგების განაწილების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება პარტნიორთა საერთო კრების სპეციალურ უფლებამოსილებას წარმოადგენს. ასეთი გადაწყვეტილების მიღება ძირითადად ხდება ხმათა უმრავლესობით, თუ წესდებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.⁸⁷

აშშ-ში, გერმანიისგან განსხვავებით, მოგების განაწილების შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს დირექტორთა საბჭო,⁸⁸ აღნიშნული გადაწყვეტილება კი ექცევა „სამენარმეო განსჯის წესის“ (Business Judgement Rule) მოქმედების ფარგლებში. ხოლო, იმ შემთხვევაში, თუ დირექტორები მოგების განაწილების შესახებ გადაწყვეტილებას არაკანონიერად მიიღებენ, ისინი კრედიტორების წინაშე პერსონალურად აგებენ პასუხს.⁸⁹

მეცნიერთა ნაწილი ემხრობა ამერიკულ მიდგომას - დივიდენდის განაწილებაზე გადაწყვეტილების დირექტორის მიერ მიღებას. არგუმენტად კი მოჰყავთ ის ფაქტი, რომ დირექტორი უკეთ იცნობს კომპანიის ფინანსურ მდგომარეობას და აღნიშნულიდან გამომდინარე, კომპე-

⁸² იქვე.

⁸³ გ. მახარობლიშვილი, სააქციო საზოგადოების ძირითადი სტრუქტურული ელემენტები, საკორპორაციო სამართლის კრებული II, ბურდული (რედ.), თბილისი 2014, გვ. 106.

⁸⁴ რ. მიგრიაული, სამენარმეო სამართლის მოკლე სახელმძღვანელო. თბილისი 2021, გვ. 189.

⁸⁵ გ. მახარობლიშვილი, სააქციო საზოგადოების ძირითადი სტრუქტურული ელემენტები, საკორპორაციო სამართლის კრებული II, ბურდული (რედ.), თბილისი 2014, გვ. 106.

⁸⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 17 დეკემბრის განჩინება №ას-863-813-2015; უ. თოდუა, მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი სასამართლო გადაწყვეტილებებში, თბილისი 2019, გვ. 308-309.

⁸⁷ Grever, Disquotale Ausgestaltung von Gesellschafterrechten – zivilrechtliche Gestaltungsmöglichkeiten und steuerrechtliche Folgen, RNotZ, 2019, 1, 6.

⁸⁸ ა. თოხაძე, დივიდენდის გაუცემლობა, როგორც მცირე აქციონერი ქონებრივი შეზღუდვა, ბესარიონ ზოიძე 60 საიუბილეო გამოცემა, გეგენავა/ჯორბენაძე, (რედ.), თბილისი 2013, გვ. 134.

⁸⁹ MBCA 8.33.

ტენტურია მიიღოს გადაწყვეტილება მოგების პარტნიორებზე განაწილებაზე, საზოგადოებაში რეინვესტირებაზე ან მოგების არგანაწილებაზე. ამასთან, პარტნიორთა თანასწორობის პრინციპიდან გამომდინარე, დირექტორი ვალდებულია გაითვალისწინოს თითოეული პარტნიორისა და საზოგადოების ინტერესები, როდესაც მაჟორიტარი პარტნიორ(ებ)ის მიერ გადაწყვეტილების მიღებისას შესაძლოა აღნიშნული პრინციპი დარღვეულ იქნეს.⁹⁰

აშშ-ში მოგების განაწილების მომენტისთვის დგინდება სარეგისტრაციო თარიღი (**Record date**). აღნიშნული თარიღისთვის პარტნიორად რეგისტრირებული ყველა პირი უფლებამოსილია მიიღოს კუთვნილი დივიდენდი, მიუხედავად იმისა, გადახდის თარიღისთვის აქვს თუ არა მას პარტნიორის სტატუსი.⁹¹

გერმანიაში შუალედური მოგების განაწილება ხდება ხელმძღვანელი ორგანოს გადაწყვეტილებით, რომელიც უნდა მოიწონოს საზოგადოების სამეთვალყურეო საბჭომ. აშშ-ში კი, მოგების (როგორც შუალედური, ასევე წლიური) განაწილება ზოგადად დირექტორთა კომპეტენციაში შედის.⁹²

საქართველოს 1994 წლის 28 ოქტომბრის „მენარმეთა შესახებ“ კანონი ასევე არ ითვალისწინებს შუალედური დივიდენდის განაწილების კონკრეტულ პროცედურას და არც დივიდენდის გამოთვლის წესებს.

შპს-ში მოგების განაწილების ვადა დამოკიდებულია მოგების დადგენის პერიოდულობაზე. ამდენად, პარტნიორები დივიდენდს მიიღებენ წლიური ან შუალედური მოგების განაწილების შემთხვევაში.⁹³

შპს-ის მოგების განაწილება გულისხმობს არა მხოლოდ პარტნიორებისთვის დივიდენდების გაცემას, არამედ იმას, რომ მოგების გარკ-

ვეული ნაწილი შეიძლება დარჩეს შპს-ში⁹⁴ და გამოყენებულ იქნეს მისი საჭიროებებისთვის, კაპიტალ-რეზერვში რეინვესტირების გზით.⁹⁵ გერმანიაში, GmbHG-ს § 29 I 1 მიხედვით, პარტნიორებს უფლება აქვთ მიიღონ მოგების ნაწილი, თუ აღნიშნული შეუძლებელი არ არის მოგების სხვა მიზნით გამოყენების გამო. GmbHG-ს § 29 II პირდაპირ მიუთითებს მოგების რეინვესტირებაზე, რომელიც შეიძლება ეფუძნებოდეს კანონს, წესდების რომელიმე დებულებას ან პარტნიორთა გადაწყვეტილებას.⁹⁶

კომპანიის განკარგულებაში მოგების დატოვება - ე. წ. რეინვესტირება - ზრდის პარტნიორთა საკუთრებაში არსებული წილების რეალურ ღირებულებას,⁹⁷ ამასთან, რეინვესტიციით ხდება საზოგადოების მძლავრი საფინანსო მომავლის უზრუნველყოფა და იქმნება კრედიტორთა დაცვის მცირეოდენი გარანტია.⁹⁸ შესაბამისად, მოგების გაუნაწილებლობის საკითხი მნიშვნელოვან როლს არა მხოლოდ შიდასამართლებრივ კონტექსტში - პარტნიორთა ინტერესების დაცვის კუთხით, არამედ გარესამართლებრივ კონტექსტშიც ასრულებს, ვინაიდან მან შესაძლოა მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინოს საზოგადოების კრედიტორთა უფლებების დაცვის, მათი მოთხოვნათა დაკმაყოფილების მატერიალური წყაროს შექმნით. სწორედ კრედიტორთა წინაშე გადახდისუნარიანობა და მათი მოთხოვნათა დაკმაყოფილების მყარი მატერიალური რესურსების არსებობა განაპირობებს შპს-ის კონკურენტუნარიანობისა და მაღალი ლიკვიდურობას.

⁹⁴ იქვე.

⁹⁵ ზარანდია/მახარობლიშვილი, საკუთრების უფლების ტრანსფორმაცია თანამედროვე სანივთო და საკორპორაციო სამართალში, თბილისი 2018, გვ. 64.

⁹⁶ Ekkenga, in Münchener Kommentar GmbHG, 3. Auflage 2018, § 29 Rn. 3.

⁹⁷ Фатхутдинов Р. С., Уступка доли в уставном капитале ООО: теория и практика, Москва 2009, с. 30.

⁹⁸ ა. თოხაძე, დივიდენდის გაუცემლობა, როგორც მცირე აქციონერი ქონებრივი შეზღუდვა, ბესარიონ ზოიძე 60 საიუბილეო გამოცემა, გეგენავა/ჯორბენაძე, (რედ.), თბილისი 2013, გვ. 131.

⁹⁰ ლ. ცერცვაძე, დირექტორატის მოვალეობები კომპანიების შერწყმისას და საკონტროლო პაკეტის გასხვისებისას, თბილისი 2016, გვ. 94-95.

⁹¹ იქვე, გვ. 93.

⁹² ნადარაია/ჯუღელი, საგადასახადო რისკების გავლენა სამენარმეო გადაწყვეტილებებზე - შუალედური დივიდენდის მაგალითი, ქართული ბიზნეს სამართლის მიმოხილვა, მე-2 გამოცემა 2013, 5.

⁹³ რ. მიგრიაული, სამენარმეო სამართლის მოკლე სახელმძღვანელო, თბილისი 2021, გვ. 188.

პრაქტიკაში ხშირია შემთხვევა, როდესაც პარტნიორთა საერთო კრება, მაჟორიტარი პარტნიორ(ებ)ის გავლენით, შპს-ში რეინვესტირების საბაბით უარს ამბობენ დივიდენდის განაწილებაზე და ამით მინორიტარი პარტნიორ(ებ)ის ინტერესებს ლახავენ. ასეთი შემთხვევისთვის, საქართველოს კანონმდებლობა ითვალისწინებს პარტნიორთა საერთო კრების ასეთი გადაწყვეტილების გასაჩივრების შესაძლებლობას.⁹⁹

მოგების რეინვესტირების კანონიერებასთან დაკავშირებით, საქართველოს სააპელაციო სამართლო თავის ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში აღნიშნავს, რომ რეინვესტირების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების კანონიერების შეფასებისას ასეთი გადაწყვეტილების მიღების პროცედურის დაცვასთან ერთად, მნიშვნელოვანია არსებობდეს ამ გადაწყვეტილების მიღების საჭიროება და გამოკვეთილი უნდა იყოს გადაწყვეტილების მიღების მართლზომიერება. სასამართლოს განმარტებით, მოგების რეინვესტირების შესახებ გადაწყვეტილება არაკანონიერია, თუ საზოგადოებას ჯერ კიდევ არ აქვს წინა წლის მოგების რეინვესტირებული თანხა გახარჯული და არ იკვეთება მიმდინარე წელს ახალი მოგების რეინვესტირების საჭიროება.¹⁰⁰

მოგების რეინვესტირებასთან დაკავშირებით არსებობს ეკონომიკური თეორია, რომლის თანახმადაც, საზოგადოებამ მოგების რეინვესტირება უნდა მოახდინოს იმ შემთხვევაში, თუ ახალი პროექტისაგან მოსალოდნელი მოგება უთანაბრდება ან აღემატება მისი „კაპიტალის ღირებულებას“ (**cost of capital, current rate of return**).¹⁰¹ ამრიგად, რეინვესტირების შედეგად მიღებული მოგება უნდა ამართლებდეს რეინვესტირების რისკს და თუ ასეთი პროგნოზის

გაკეთება შეუძლებელია, უმჯობესია, პარტნიორებმა მიიღონ კუთვნილი დივიდენდი.¹⁰²

დასკვნის სახით, საზოგადოების საქმიანობაში მოგების მთლიანად ან ნაწილობრივ რეინვესტიციაზე კანონით განმტკიცებული ნორმების დაცვით, თავად საზოგადოების ფინანსური მდგომარეობის გათვალისწინებით უნდა იყოს მიღებული.¹⁰³

დივიდენდის განაწილების შესახებ გადაწყვეტილებას პარტნიორთა საერთო კრება იღებს. შესაბამისად, გასაჩივრების ხანდაზმულობის ვადა დივიდენდის განაწილების შესახებ პარტნიორთა კრების ოქმის შედგენიდან 2 თვეა,¹⁰⁴ ხოლო თუ კრება მოწვეულ იქნა ან ჩატარდა კანონით დადგენილი წესის უხეში დარღვევით, მაშინ გასაჩივრების ვადა იქნება ოქმის შედგენიდან ერთი წელი.¹⁰⁵

VI. მოგების განაწილების ანგარიშგება

ტრადიციულად, მოგების განაწილება ხდება ყოველწლიურად - სამეურნეო წლის ბოლოს, თუმცა ამაჟამად მოქმედი კანონი იძლევა შესაძლებლობას, დადგინდეს შუალედური მოგებაც.¹⁰⁶ წლის შიგნით მოგების განაწილების პერიოდულობა განპირობებულია შპს-ის სააღრიცხვო პოლიტიკით და დამოკიდებულია პარტნიორთა გადაწყვეტილებაზე.

აშშ-ში, MBCA-ის¹⁰⁷ მიხედვით, ქონების განაწილება ნიშნავს აქციონერებზე ფულის თუ სხვა ქონების (გარდა საკუთარი აქციებისა) პირდაპირ ან არაპირდაპირ განაწილებას ან მათ

¹⁰² იქვე, გვ. 132.

¹⁰³ ა. თოხაძე, დივიდენდის გაუცემლობა, როგორც მცირე აქციონერი ქონებრივი შეზღუდვა, ბესარიონ ზოიძე 60 საიუბილეო გამოცემა, გეგენავა/ჯორბენაძე, (რედ.), თბილისი 2013, გვ. 156.

¹⁰⁴ საქართველოს 1994 წლის 28 ოქტომბრის „მენარმეთა შესახებ“ კანონის მე-15 მუხლის მე-2 პუნქტი.

¹⁰⁵ საქართველოს 1994 წლის 28 ოქტომბრის „მენარმეთა შესახებ“ კანონის მე-15 მუხლის 1-ლი პუნქტი.

¹⁰⁶ საქართველოს 1994 წლის 28 ოქტომბრის „მენარმეთა შესახებ“ კანონის მე-8 მუხლის 1-ლი პუნქტი; რ. მიგრიაული, სამეწარმეო სამართლის მოკლე სახელმძღვანელო, თბილისი 2021, 187.

¹⁰⁷ ბიზნეს-კორპორაციების მოდელური აქტი - Model Business Corporation Act (MBCA).

⁹⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2021 წლის 21 მაისის გადაწყვეტილება №ას-1319-2018.

¹⁰⁰ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2017 წლის 17 ივლისის განჩინება №2ბ/7236-14; უ. თოდუა, მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი სასამართლო გადაწყვეტილებებში, თბილისი 2019, გვ. 440.

¹⁰¹ ბაქაქური/გელტერი/ცერცვაძე/ჯუღელი, საკორპორაციო სამართალი, სახელმძღვანელო იურისტებისთვის, თბილისი 2019, გვ. 131-132.

სასარგებლოდ ვალდებულების აღებას.¹⁰⁸ ამასთან, MBCA ადგენს მოგების განაწილების ფინანსურ წინაპირობებს, რომელიც საერთოა როგორც წლიური, ასევე, შუალედური განაწილებისთვის, კერძოდ, მოგების განაწილება დაუშვებელია, თუკი ამის გამო კომპანია ვადაშლის ვალდებულებებს ჩვეულებრივი საქმიანობის ფარგლებში (*usual course of business*) ვერ შეასრულებს (გადახდისუნარიანობის ტესტი, *Solvency test*); მოგების განაწილება ასევე აკრძალულია, თუკი კორპორაციის აქტივი ვალდებულებებსა და აქციონერთა სალიკვიდაციო პრივილეგიებს ვეღარ დაფარავს (საბალანსო ტესტი, *balance sheet test*).¹⁰⁹

შუალედური მოგების განაწილებას განამტკიცებს, ასევე, ევროკავშირის 2017/1132 დირექტივა.¹¹⁰ შუალედური დივიდენდის განაწილებისათვის დადგენილია ორი წინაპირობა: საზოგადოებამ უნდა შეადგინოს შუალედური ბალანსი (*interim accounts*). გასანაწილებელი თანხა არ უნდა აღემატებოდეს გასული ფინანსური წლის შემდეგ (რომელისთვისაც შედგენილია ფინანსური ანგარიშგება) მიღებულ მთლიან მოგებას. ამ თანხას შეიძლება დაემატოს მოგების ნაშთი და თანხები თავისუფალი რეზერვებიდან, ხოლო გამოაკლდეს ზარალის ნაშთი და (კანონისმიერი ან სანესდებო) სავალდებულო რეზერვებში გადასარიცხი თანხები.¹¹¹ ამდენად, მოგების განაწილება პარტნიორებზე დივიდენდის სახით შეზღუდულია მინიმალური აუცილებელი ქონებით - სანესდებო კაპიტალით და მის ფარგლებში საზოგადოების მხრიდან აქტივების განაწილება განხილულ იქნება

არა დივიდენდის, არამედ კაპიტალში შეტანილი ქონების განაწილებად.¹¹²

საქართველოში შუალედური მოგების განაწილების შესაძლებლობა გათვალისწინებულ იქნა „მენარმეთა შესახებ“ კანონში 2008 წლის 14 მარტის ცვლილებებით. ამასთან, მოქმედი კანონი არ შეიცავს შეზღუდვას მოგების განაწილების შუალედების ხანგრძლივობასთან დაკავშირებით. შესაბამისად, შუალედური დივიდენდი შეიძლება განაწილდეს ყოველთვიურადაც. კანონი არც შუალედური დივიდენდის ავანსის სახით გადახდას ითვალისწინებს და მის კანონიერებას წლიური მოგების არსებობას არ უკავშირებს. სამენარმეო პრაქტიკის მიხედვით, შუალედური მოგება შეიძლება დადგინდეს ერთ წლამდე პერიოდში, ნებისმიერ დროს. შუალედური მოგების პერიოდულობის შესახებ პარტნიორები შეიძლება თავიდანვე, ანუ ნესდების გაფორმებისას, შეთანხმდნენ ან დაადგინონ კონკრეტულ წელს ცალკე გადაწყვეტილებით.¹¹³

„მენარმეთა შესახებ“ მოქმედი კანონი არ შეიცავს პირდაპირ მითითებას იმ დოკუმენტებზე ან მეთოდებზე, რომლებიც გამოიყენება წმინდა მოგების ან დივიდენდად გასანაწილებელი თანხის დასადგენად. თუმცა თავად ტერმინი „წლიური მოგება“ აშკარად ფინანსური ანგარიშგების სფეროს განეკუთვნება. კანონი მხოლოდ პერსონალური საზოგადოების ნაწილში უთითებს, რომ გასანაწილებელი მოგების გამოთვლა ფინანსურ ანგარიშგებაზე (წლიურ ბალანსზე) დაყრდნობით ხდება.¹¹⁴ ამდენად, უნდა ვივარაუდოთ, რომ შპს-ის შემთხვევაშიც გასანაწილებელი მოგების თანხის გამოთვლა ფინანსურ ანგარიშგებას უნდა დაეყრდნოს.

შესაბამისად, შპს-ის მოგების დადგენის მიზნით, შპს-ის ხელმძღვანელმა ორგანომ უნდა მოამზადოს ორი სახის ანგარიში: წლიური ან-

¹⁰⁸ MBCA § 1.40 (6); ნადარაია/ჯუღელი, საგადასახადო რისკების გავლენა სამენარმეო გადაწყვეტილებებზე - შუალედური დივიდენდის მაგალითი, ქართული ბიზნეს სამართლის მიმოხილვა, მე-2 გამოცემა 2013, 3.

¹⁰⁹ MBCA § 6.40 (d); ნადარაია/ჯუღელი, საგადასახადო რისკების გავლენა სამენარმეო გადაწყვეტილებებზე - შუალედური დივიდენდის მაგალითი, ქართული ბიზნეს სამართლის მიმოხილვა, მე-2 გამოცემა 2013, 3-4.

¹¹⁰ Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law.

¹¹¹ ევროკავშირის 2017/1132 დირექტივის მე-17 მუხლის მე-5 ნაწილი.

¹¹² გ. გიგუაშვილი, კორპორაციის კაპიტალიზაციის მექანიზმების მონესრიგება კაპიტალის ბაზრის სამართლის მიხედვით, დისერტაცია, თბილისი 2017, გვ. 102.

¹¹³ რ. მიგრიაული, სამენარმეო სამართლის მოკლე სახელმძღვანელო, თბილისი 2021, გვ. 188.

¹¹⁴ საქართველოს 1994 წლის 28 ოქტომბრის „მენარმეთა შესახებ“ კანონის 25-ე მუხლი და 38-ე მუხლი.

გარიში და ანგარიში სამეურნეო მდგომარეობის შესახებ,¹¹⁵ რომლებითაც შეაჯამებს შპს-ის წლიურ შედეგებს. ხოლო შემდეგ, წლიური შედეგები დასამტკიცებლად წარედგინება პარტნიორთა საერთო კრებას.¹¹⁶ წესდებით შესაძლებელია გათვალისწინებული იყოს დირექტორის პასუხისმგებლობა ანგარიშის არასწორად ან არასრულად შედგენისთვის.

მოგების განაწილების მიზნით, როგორც აღინიშნა, გერმანიაში, პირველ რიგში, უნდა მომზადდეს წლიური ფინანსური ანგარიშგება, რომელიც შესაბამისად შედგება წლიური ბალანსისა და მოგება-ზარალის ანგარიშისაგან.¹¹⁷ აღნიშნული დოკუმენტის მომზადება გერმანიაშიც შპს-ის ხელმძღვანელი ორგანოს კომპეტენციას განეკუთვნება. ამ ვალდებულების დეკლარაცია სხვა ორგანოსთვის დაუშვებელია დებულებათა იმპერატიული ხასიათის გამო.¹¹⁸

წლიური შედეგების შეჯამების შემდეგ შესაძლებელია იმ ინფორმაციის მიღება, თუ რამდენად მომგებიანი იყო შპს-ის საქმიანობა გასული წლისათვის და სწორედ აღნიშნულის შემდეგ შეიძლება დაისვას მოგების განაწილების საკითხი.¹¹⁹

გერმანიაში მოგების განაწილების მიზნით, უპირველეს ყოვლისა, აუცილებელია ფინანსური წლის ბოლოს წლიური ბალანსის მომზადება საზოგადოების პასუხისმგებელი ორგანოს მიერ - ჩვეულებრივ, მმართველი დირექტორების მიერ; შემდგომ, წლიური ფინანსური ანგარიშ-

გების დამტკიცება პარტნიორთა კრების გადაწყვეტილებით;¹²⁰ პარტნიორთა კრების მიერ მოგების განაწილების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება, რომელიც განსაზღვრავს პარტნიორებისთვის მოგების განაწილების მიზეზსა და რაოდენობას.¹²¹

„მენარმეთა შესახებ“ ახალი კანონი პირდაპირ ადგენს შპს-ის მოგების განაწილების პროცედურას. კერძოდ, შპს-ის ხელმძღვანელი ორგანო (დირექტორი ან დირექტორატი) ამზადებს წინადადებას შპს-ის პარტნიორებზე დივიდენდის განაწილებაზე, რომლისთვისაც იყენებს ფინანსური ანგარიშგების მონაცემებს. დივიდენდის განაწილებაზე წინადადების გარდა, შპს-ის ხელმძღვანელი ორგანო ამზადებს განცხადებას შპს-ის გადახდისუნარიანობის შესახებ, რომლითაც დასტურდება, რომ დივიდენდის განაწილების დღიდან შემდგომი კალენდარული წლის განმავლობაში, შპს შეძლებს ვადამოსული ვალდებულებების შესრულებას ჩვეულებრივი ან/და დაგეგმილი საქმიანობის ფარგლებში.¹²² ამ ორ დოკუმენტს შპს-ის ხელმძღვანელი ორგანო წარუდგენს პარტნიორებს, რის შემდეგაც პარტნიორები იღებენ წინადადების შესაბამის ან მისგან განსხვავებულ გადაწყვეტილებას პარტნიორებზე დივიდენდის განაწილების შესახებ.¹²³ ამდენად, პარტნიორები არ არიან შებოჭილი შპს-ის ხელმძღვანელი ორგანოს წინადადებით.

¹¹⁵ რ. მიგრიაული, სამეწარმეო სამართლის მოკლე სახელმძღვანელო, თბილისი 2021, გვ. 188.

¹¹⁶ იქვე.

¹¹⁷ HGB § 242 III.

¹¹⁸ Schmidt, Das Bilanzrichtliniengesetz und die GmbH, BWNotZ 1987, 154.

¹¹⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2009 წლის 25 ივნისის განჩინება №ას-1111-1264-08; უ. თოდუა, მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონი სასამართლო გადაწყვეტილებებში, თბილისი 2019, გვ.130.

¹²⁰ GmbHG § 46 1 1.

¹²¹ App, Die Gewinnverteilung im GmbH-Recht. DStR 1994, 468.

¹²² საქართველოს 2021 წლის 02 აგვისტოს „მენარმეთა შესახებ“ კანონის 147-ე მუხლის 1-ლი პუნქტი.

¹²³ საქართველოს 2021 წლის 02 აგვისტოს „მენარმეთა შესახებ“ კანონის 147-ე მუხლის მე-2 პუნქტი.